

חגית בת אליעזר

זמן פיוס

□

יכולה לומר בְּנֵדָאוֹת
היו לי גְּעוּרִים

בְּשֵׁהֵים חֶבֶק אוֹתִי בֵּין גְּלוֹי
הַחוּף הִנֵּה פְּרוֹשׁ לְרַגְלִי
וְלֹא מְטָרֵשׁ מְלוֹנוֹת
הַשְּׁמֵשׁ הִיָּתָה יְדִידוּתִית לְאַדָּם
או לְפָחוֹת כֶּךָ חֲשָׁבְנוּ

הִינֵנו חוֹגְגִים אֶת עֲצָמֵנוּ
בְּפִשְׁטוֹת הַהוּה

הֶאֱהָבָה הִיָּתָה קֶלֶה וּבְהִיָּרָה
וּמְבִטָחַת כִּיּוֹם הַמָּתָר

הַחוּף אֲבָד הַשְּׁמֵשׁ גְּאֶסְרָה
הַזְמַן כְּשׁוֹדָד אֵיבָרִים אֲכֹרִי
עָקַר מִנְפֹשִׁי אֶת חַיּוֹת הַגְּעוּרִים הִיָּקְרָה
הַבְּדִידוֹת פִּשְׁתָּהּ בָּהּ
בְּרַקְמַת מְלוֹי

□

שְׁנֵי עֲצֵי תְּאֵנָה אֶלֶּה
נְטַעְנוּ יַחַד
בְּאוֹתוֹ אָבִיב מְשִׁתָּהּ
בְּהִיר פְּרִיחוֹת
מְתַקְמַק תְּקוּוֹת

לֹא הֵיטְבָנוּ אֲחִיזָה תַּחַת תְּאֵנָתֵנוּ
רוּחוֹת תְּשׁוּקוֹת זָרוֹת
פָּזְרוּ אוֹתֵנוּ אֶל זְרוּעוֹת אַחֲרִים

הַעֲצִים עוֹדֵם יַחַד
הוֹמִים בְּרוּחַ הַקֶּלֶה
עֲנָפֵי זְרוּעוֹת חוֹבְקוֹת
פִּיּוֹת פְּרִים הַמְתוֹק
מִנְסִים לְשַׁחֲזֹר אֶת דְּבִשֶׁת גְּשִׁיקוֹתֵינוּ

□

הַיּוֹם לֹא עֲשִׂיתִי דָבָר
מִשְׁמַעוֹתֵי:
לֹא מִצְאָתִי אֶהְבֶּה חֲדָשָׁה

עֲכָשׁוּ בְּעָרֵב הֶרֶךְ הַיּוֹרֵד
כְּמִסְךָ קְטִיפָה עַל הַצֶּגֶה יוֹמִית
מָה אוֹכֵל לְעֲשׂוֹת
כְּדִי לְהַצִּיל אֶת חֲלָקִיק הַחַיִּים
הַזֶּה
מִסְכָּנַת שְׁכָחָה מְחֻלָּטָה

האלוהים) מעוצב ומטופל ברומן באופן שממשיך, מרחיב ומעמיק את מסורת הספרות העברית שעסקה בנושא זה. תל אביב, כמקום נושא משמעות, זכתה לטיפול על ידי יוצרים רבים בספרות העברית. המשותף לחלק מהסיפורים, ובהם זה של דורית פלג, הוא עיצובו של המרחב התל-אביבי כגיהנום או כשאל תחתיות, וניכר בו ביחס הזה שיש בו רגשות מעורבים של דחייה ומשיכה, אהבה ושנאה. תל אביב מעוצבת בסיפורים אלה כמקום ללא סיכוי לגאולה, לא למקום ולא לאנשים (שהם עצמם אינם נותנים לו את הסיכוי). הבולט מכולם בהקשר זה הוא יעקב שבתאי ב'זכרון דברים' ו'סוף דבר'. אם קיים סיכוי לגאולה בספרים אלו הוא נמצא מחוץ לתל-אביב. לעתים בגליל או בעמק, לעתים, בדמותו של ילד. אצל דורית פלג מצאתי שילוב מרתק. גם כאן, ספק אם הגאולה נמצאת במרחב האורבני. ואולם הוא איננו גיהנום בלבד. יש בו רגעים של חסד: רגע של הארה מול סילונו המים, במקלחת רגילה של דירה רגילה בבית משותף רגיל שברגילים. בהושטת-יד סולידרית בין נהג משאית ובל לפועל. אך רגעי החסד השלמים יותר מתקיימים מחוץ לעיר, ביציאה ל"שדה". רגעים אלה נמצאים למי שיש לו (לה) עיניים לראות את המופלא. רגעים אלה ניתן לכנות גם כרגעי קדושה - קדושת החיים. אך באופן מודגש יותר לאורך הרומן, הגאולה, התקווה והנחמה מגולמות בבנה של דינה, הקרוי נירי - הניר שלי (נושא השמות ומדרשי השמות ברומן, כמו דינה, שמה של הגיבורה, או שם שכנתה של דינה, גברת גוטקינד - בת האל, ועוד, ראוי לדיון נפרד). תכונות הניר, השדה, המרחב הפתוח, יחד עם כל מה שילד קטן מהווה עבור אמו; המקום הפתוח עדיין של הילדות, הלא מקולקל, שם המופלא תמיד אפשרי ולגמרי לא מפתיע, הם-הם הסיכוי לגאולה.

בסוף מאמרו 'על הדרך' פונה יוסף חיים ברנר אל בן ישראל בקריאה דרשנית שהיא מהדרשות המודרניות הגדולות ביותר בתולדות העת החדשה: "...שמע בן ישראל, שמע בן הצער, שא ראשך - ויינשאו פתחי עולם, אל מנוחה ואל הונאה עצמית, תהי איזה שתהיה, אל יראה מפני כל תוצאות, תהיינה מה שתהיינה, אל קורט של שקר ורכות הלב, הלאה עננים, צא מנקרת הצור, הסר מעליך את הכף, גשה עד הערפל, עלה לפרדס, ראה את פני ההווייה, השג את מהותה, את כבודה, התקדש..."

במוצאי יום כיפור, לאחר שסיימתי לקרוא את פני המקום, חשתי שדורית פלג הצליחה לממש באמצעות הרומן את קריאתו של יוסף חיים ברנר, ויחד עם דינה היתה נפשי במסע התבוננות, התעוררות וחשבון. ולהן, ולשאר הנפשות הבדויות והלא-בדויות, תודתי. ■

דורית פלג: פני המקום, עורכת נועה מנהיים, הוצאת זמורה ביתן, סדרת עמודים לספרות עברית 2006, 463 עמ'

ד"ר משה יצחקי הוא משורר, ראש החוג לספרות ומבצע יצירתי במכללה האקדמית לחינוך אורנים, עורך כתב העת לספרות ולאמנות של המכללה, 'קו נטוי'